

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Ylioppilastutkintolautakunta kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Lautakunta kiinnittää huomiota ehdotettuun 28 b §:ään, jonka myötä koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta tekemällä muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Lautakunta antaa noin 4000 kokelaalle vuosittain hallintopäätöksen ylioppilastutkinnossa käytettävistä erityisjärjestelyistä. Lautakunnan käsityksen mukaan vain pieni osa näistä kokelaista tarvitsee lukiossa sellaista erityisopetusta, johon olisi tarkoituksenmukaista antaa hallintopäätöstä lukiokoulutuksessa annettavasta erityisopetuksesta. Lautakunta pitää tärkeänä, että lukioiden hallintopäätöksiin liittyvä työ pysyy kohtuullisena ja resurssit kohdentuvat opiskelijoiden saamaan tukeen.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

-

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Ylioppilastutkintolautakunta pitää englanninkielisen ylioppilastutkinnon toteuttamista lakiluonnosesityksen mukaisesti mahdollisena. Suomalaisen ylioppilastutkinnon tarjoaminen myös englanninkielisenä turvaa kokelaiden sivistyksellisiä oikeuksia. Suomen- tai ruotsinkielisen lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon suorittaminen ei ole mahdollista kaikille oppivelvollisille. Lautakunta katsoo, että luonnoksessa kuvatut tiukat kriteerit ovat linjassa hallitusohjelamaan kirjausten kanssa, joiden mukaan tulee varmistaa, että englanninkielinen koulutustarjonta ei uhkaa kansalliskielistä koulusivistystä, vaan vahvistaa Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten toimijoiden ja paluumuuttajien joukossa.

Englanninkielisen tutkinnon tulisi olla selkeä kokelaiden, lukioiden ja hallinnon näkökulmasta. Ylioppilastutkintolautakunta katsoo, että lakiluonnoksessa ehdotettu 5 a § on esitetyistä kolmesta mahdollisesta vaihtoehdoista paras.

Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus –kokeen suorittaminen on haastavaa niille kokelaille, joiden koulutuspolku Suomessa on ollut lyhyt. Kokeen ja tutkinnon suorittaminen hyväksytysti on mahdollista, mutta edellyttää kokelaalta paljon työtä kansalliskielen opiskelussa. Kansalliskielen oppiminen turvaa kokelaan jatko-opintomahdollisuuksia.

Kokeiden kääntäminen englanniksi lisää jaosten työmäärää ja kasvattaa käänkövirheiden mahdollisuuksia. Tämä edellyttää määrätietoista työskentelyä laadun varmistamisessa ja prosessin kehittämisessä. Tutkinnon tarjoaminen englannin kielellä lisää ylioppilastutkinnon toimeenpanokuluja. On tarkoituksenmukaista, että nämä kulut katetaan valtion budjetista, jotta kokelaiden tutkintomaksut eivät nouse. Esityksessä kulut on arvioitu oikeasuuntaisina.

Ylioppilastutkintolautakunta pitää ehdotettua 5 a §:ää tulkinnanvaraisena ja toteaa, että säännöstä tulisi selkeyttää. Luonnoksen 5 a §:n 1 mom. 3 kohta ei vastaa oikeutta suorittaa ylioppilastutkintoa suomeksi tai ruotsiksi. Ehdotetun säännöksen mukaan henkilö, joka on suorittanut international Baccalaureate tai European Baccalaureate –tutkinnon, ei voi suorittaa englanninkielistä ylioppilastutkintoa.

Lakiluonnoksen mukaan säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi 5 a §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Tämän tyyppisissä tapauksissa päätösvalta on kuitenkin säädetty yleensä rehtorille, ei koulutuksen järjestäjälle. Lautakunta katsoo, että ehdotettua 5 a §:n 3 momenttia olisi tarkoituksenmukaista muuttaa.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Ylioppilastutkintolautakunta katsoo, että muutos on tarpeen, mikäli taito- ja taideaineiden lukiodiplomeille halutaan ns. high stakes -asema. Ylioppilastutkintolautakunta katsoo, että lakiluonnosesityksessä tämä on toteutettu tarkoituksenmukaisella tavalla.

Esitys on rajattu koskemaan kuvataiteen, musiikin ja liikunnan ylioppilastutkinnon suorituksia, mikä on perusteltua. Niillä on samankaltainen asema nuorten lukiokoulutuksen tuntijaossa kuin nykyisillä ylioppilastutkinnon aineilla. Näiden aineiden ylioppilastutkinnon suorituksia koskevat samanlaiset kokelaiden oikeuksia ja koulutuksen järjestäjien velvollisuuksia käytännöt kuin muitakin ylioppilastutkinnon kokeita.

Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeet eivät saa vaarantaa kokelaiden yhdenvertaisuutta. Kaikilla tulee olla samat edellytykset ja mahdollisuudet suorittaa taito- ja taideaineiden kokeet. Yhdenvertaisuuden toteutuminen voi edellyttää uudenlaisia erityisjärjestelyjä lukiodiplomien suorittamisessa ja arvostelussa. Tämän lisäksi kokeiden maksullisuutta ja maksuttomuutta tulisi määritellä tarkemmin.

Valmistelu edellyttää lautakunnalta paljon työtä. Yhden lukiodiplomin kustannukset ovat jonkin verran suuremmat kuin yhden ylioppilaskokeen suorittamisen kustannukset. Esityksessä kulut on arvioitu oikeasuuntaisina.

Lautakunta katsoo, että 10 §:ää tulisi tarkentaa. Ehdotetusta muotoilusta saa kuvan, että taito- ja taideaineen kokeella kokelas voi ainoastaan korvata yhden ehdotetun 10 §:n 1 mom. kohdissa 1–4 tarkoitetun kokeen. Koska tarkoitus on, että taito- ja taideaineiden kokeista tulee osa ylioppilastutkintoa, eli tutkintoon kuuluu äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen lisäksi vähintään neljä eri oppiaineen koetta vähintään kolmesta seuraavasta ryhmästä: matematiikka, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, reaaliaineet ja taito- ja taideaineet, minkä lisäksi tutkintoon voi kuulua yksi tai useampi muu koe tai tutkintoa voi valmistumisen jälkeen täydentää yhdellä tai useammalla muulla kokeella, ehdottaa lautakunta seuraavaa muotoilua:

“Ylioppilastutkintoon kuuluu viisi koetta seuraavista ryhmistä:

- 1) äidinkieli ja kirjallisuus;
- 2) matematiikka;
- 3) toinen kotimainen kieli;
- 4) vieraat kielet;
- 5) reaaliaineet;
- 6) taito- ja taideaineet.

Näistä kokeista yhden kokeen tulee olla ryhmästä 1, kolme koetta eri ryhmistä 2–5 ja yksi koe ryhmistä 2–6.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin kokeisiin voi kuulua vain yksi koe samassa oppiaineessa. Lisäksi tutkintoon voi kuulua yksi tai useampi muu koe mistä tahansa ryhmistä 1–6.”

...

Ylioppilastutkintolautakunta katsoo, että ehdotettu 14 § on jonkin verran tulkinnanvarainen. Taito- ja taideaineiden kokeessa kokelaan tulee saapua sekä kirjalliseen kokeeseen että valmistavan näytön koetilaisuuteen ja jättää sekä koesuoritus että valmistava näyttö arvosteltavaksi. Lautakunta ehdottaa seuraavaa muutosta säännökseen:

Jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta yhteenkin kyseisen kokeen koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta arvosteltavaksi jokaisessa koetilaisuudessa, koe katsotaan hylätyksi.

Tämän lisäksi lautakunta ehdottaa seuraavaa muutosta 14 §:n säännöskohtaisiin perusteluihin:

Voimassa olevan 14 §:n mukaisesti tilanteessa, jossa kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta arvosteltavaksi, koe katsotaan hylätyksi. Säädöksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi valmistavista näytöistä. Jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta yhteenkin koetilaisuuteen tai ei jättäisi koesuoritusta arvosteltavaksi tai hän jää saapumatta valmistavan näytön koetilaisuuteen tai ei jätä valmistavaa näyttöä arvosteltavaksi, koe katsotaan hylätyksi. Muutoksen seurauksena tutkinto ei voisi 12 §:n nojalla tulla suoritetuksi, jos koe katsottaisiin ehdotetun säännöksen nojalla hylätyksi.

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

7. Muut kommentit

Tutkinnon rakenne uudistui kevään 2022 tutkintoon, jonka myötä kokelas ei enää valitse kokeita pakollisiksi tai ylimääräisiksi. Ylioppilastutkintolautakunta katsoo, että esitysluonnoksessa termi ”pakollinen koe” olisi tarpeen vaihtaa ”tutkintoon vaadittavaan kokeeseen”. Vastaavasti ruotsiksi termi on ”prov som krävs för examen”.

Lautakunta pitää ehdotettujen uudistusten toteuttamista haastavana samaan aikaan kun julkiseen talouteen kohdistuu säästötoimenpiteitä. Lautakunta pitää tärkeänä, että kansalliskielisten kokeiden toteutuksen resursseja ei vähennetä samalla, kun ylioppilastutkintoon tehdään uudistuksia.

Tähkä Tiina
Ylioppilastutkintolautakunta

Lindroos Minka

